

UNIVERSITATEA DIN BUCURESTI
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE
SI ASISTENTA SOCIALA

Bd. Schitu Magureanu nr. 1 etaj 5,
sector 5, Bucuresti
Tel. 021/312.66.18 / 105
Tel. 021/22.22.584

CENTRUL DE STUDII MEDIA SI NOI TEHNOLOGII
DE COMUNICARE

EVALUAREA REPREZENTARII VIOLENTEI ÎN PROGRAMELE TELEVIZUALE

- RAPORT FINAL -

Autori:

Coordonatori: Prof. dr. Ioan Dragan

Conf.univ.dr. Poliana Stefanescu

Doctoranzi- cercetatori: Alexandra Povara, Livia Stefanescu,

Ileana Todoran, Dan Dragomirescu,

Oana Balescu, Anca Velicu

Proiect realizat în baza Contractului 11248 cu

CONSILIUL NATIONAL AL AUDIOVIZUALULUI

Bucuresti, septembrie 2004

EVALUAREA REPREZENTARII VIOLENTEI ÎN PROGRAMELE DE TELEVIZIUNE

Prof. Ioan Dragan, conf. univ. Poliana Stefanescu - coordonatori
Alexandra Povara, Livia Stefanescu, Ileana Todoran
Dan Dragomirescu, Oana Balescu, Anca Velicu, doctoranzi-cercetatori¹

CENTRUL DE STUDII MEDIA SI NOI TEHNOLOGII DE COMUNICARE

Facultatea de Sociologie si Asistenta Sociala a Universitatii din Bucuresti

PROLEGOMENE METODOLOGIC

Textul de fata reprezinta schita raportului preliminar de cercetare a proiectului initiat si finantat de Consiliul National al Audiovizualului (CNA), proiect reprezentând, în multiple privinte, dar mai ales ca tematica si metodologie de abordare a violentei televizuale, o premiera în studiile media din tara noastra. Dincolo de valoarea sa stiintifica, deontologica si ca suport al unei mai eficiente politici de limitare a violentei televizuale si mai ales a impactului negativ al acesteia asupra minorilor si a tinerilor, acest studiu este un prim pas în directia depasirii unei serioase lacune în cercetarea româneasca a violentei mediatice, comparativ cu bogatia si varietatea cercetarilor de acest gen întreprinse începând din anii 50-60 în SUA si ulterior în tarile vest-europene, în contextul dezvoltarii explozive a industriilor mediatice si a fenomenului mediatizarii violentei atât sub forma „violentei reale” (mai ales în stiri si teleshows), cât si a „violentei fictionale” (în filme de cinema difuzate si prin televiziune, telefilme, seriale si emisiuni TV).

Acest compendiu nu putea avea decât un caracter preliminar, fiind elaborat - din constrângeri editoriale - doar în câteva zile, în fapt ultimele 4 zile ale lunii august, dupa încheierea investigatiei (monitorizare, înregistrarea datelor, stabilirea bazei de date si prelucrarea primara a acestora). Proiectul a acoperit, printr-un volum neobisnuit de monitorizare si evaluare, continuturile violente din programele a 10 canale TV, timp de doua saptamâni consecutive (26 iulie-8 august), pe durata unor intervale zilnice de 5 ore pentru fiecare canal a sase genuri si categorii de programe/emisiuni.

Proiectul reprezinta o premiera prin volumul, varietatea si dimensiunile corpusului studiat, dar mai ales prin metodologia de abordare. În fapt, studiul nu este un proiect standard, inevitabil simplificator, de monitorizare. În acest caz, termenul „monitorizare” desemneaza doar obiectul investigat (emisiunile, duratele si intervalele orare) nu si metodele de cercetare utilizate si anume metoda analizei de continut (iconice si verbale) si metoda analizei semio-discursive (în acest text sunt prezentate sintetic doar rezultatele obtinute prin analiza de continut, centrata pe evaluarea cantitativa a emisiunilor ca texte date, nu si prin analiza discursiva care înseamna focalizarea evaluarii, analizei si interpretarii pe producerea discursiva a textelor (emisiunilor) în situatii specifice de comunicare implicând un „pact” de interactiune comunicationala între „institutele de productie mediatica” si „institutele de receptare”, pact bazat pe reprezentarea simbolica reciproca a codurilor si imaginarelor socio-culturale ale celor doua instante si implicând anumite procese discursive, narrative, argumentative.

Câmpul cercetarilor asupra violentei mediatice si a impactului acesteia în societate totalizeaza peste 5000 de studii, majoritatea fiind consacrate violentei televizuale si influentei acesteia asupra socializarii copiilor, adolescentilor si tinerilor. O mare parte a studiilor este consacrata analizei si evaluarii tipologice a continuturilor violente si licentioase din programele TV. Studiile nu au ajuns la o definitie general acceptata a violentei mediatice si nici la o concluzie univoca relativa la impactul violentei televizuale asupra indivizilor si grupurilor. Totusi, trei factori sunt considerati esentiali pentru înțelegerea fenomenului si mai ales a impactului violentei televizuale:

¹ În anexa figureaza lista celor 43 de studenti-operatori care au participat la investigatie, începând din ultima saptamâna a lunii iulie si în cursul a trei saptamâni din luna august a.c., carora directia Centrului le aduce multumiri pentru calitatea efortului prestat si pentru faptul de a-si fi sacrificat cea mai mare parte a vacantei de vara în favoarea proiectului.

1. continutul si caracteristicile mesajului;
2. contextul si mediul socio-cultural al producerii si receptarii mesajelor;
3. caracteristicile psihologice ale individului-de la copil la adult.

Indiferent de pozitia adoptata de un autor sau altul în chestiunea continuturilor si a efectelor violentei televizuale, marea majoritate a cercetatorilor sunt de acord asupra ideii ca mass-media contribuie la emergenta unei culturi a violentei în societatea contemporana si ca violenta media participa la socializarea copiilor, mai ales a celor care dispun de acces redus la alte surse de învățare si de socializare, impregnând imaginarul colectiv cu simboluri, coduri si atitudini violente.

Teoretic, chestiunea esentiala consta în a cunoaste ce coniventa de principii exista între televiziune si violenta, ceea ce presupune a descifra logica producerii industriale a divertismentului spectacular si, în cadrul acesteia a continuturilor violente, erotice, pornografice, a lua în considerare natura însasi a mediului televiziunii si apoi structura mentala si culturala a individului contemporan.

O a doua idee teoretica importanta se refera la definirea cadrelor contextuale ale proceselor de semnificare asociate continuturilor violente. Aceasta idee presupune ca nu ne putem limita la evaluarea cantitatii (frecventei) continuturilor violente si a sustinerii asertiunilor despre excesul de violenta televizuala omitându-se ca ceea ce conteaza mai ales sunt modurile de prezentare, de scenarizare verbala si iconica, de semnificare a actelor si scenelor de violenta. În acest sens, în spiritul altor cercetari, un accent deosebit a fost pus pe contextele de semnificare a actelor de violenta în functie de dualitatea pozitivitate/negativitate, de formele “naturalizarii” actelor de violenta (fac parte sau nu din logica vietii si a structurilor narative), de nivelurile si modalitatile mediatizarii violentei gratuite. Au fost astfel evaluate scenele si comportamentele violente care sunt prezentate ca acte care nu implica nici “costuri” si nici “consecinte” vizibile pentru celalalt (este vorba de scenele de violenta aratate fara durere, angoasa, moarte, mutilare, handicapuri, fara suferinta, chiar daca în aceasta privinta s-au cristalizat o serie de reguli deontologice restrictive).

Notiunea de violenta gratuita va constitui un cadru conceptual de baza în evaluarea continuturilor. Notiunea va fi abordata în acceptiunea urmatoare: este o violenta deconectata de context, neutila desfasurarii actiunii si care nu are alta motivatie decât violenta însasi.

În operationalizarea conceptelor s-a pornit, de asemenea, de la distinctia devenita clasica în studiul violentei televizuale si anume aceea dintre „violenta reala” (prezenta în emisiunile informative, mai ales stiri si teleshows) si „violenta fictionala” (prezenta în filme de cinema transmise si prin televiziune, în telefilme, în seriale de diferite categorii si feuilletoane),

Premiza teoretica care a fondat evaluarea si categorizarea scenelor si actelor de violenta mediatizate de televiziuni a constat în ideea ca violenta televizuala are, în principal, o motivatie economica proprie ansamblului industriilor mediatice care valorizeaza într-un registru spectacular-dramatizant adresat cu precadere emotivitatii umane elemente, fapte, trasaturi de comportament aparținând lumii reale a individului si grupurilor sociale. Dar aceasta supravalorizare dramatizata a violentei si a înclinatiilor agresive constituind o deformare exagerata a unor elemente de viata reala se realizeaza în forme din ce în ce mai sofisticate care mobilizeaza la maximum resursele artistice, narative, lingvistice si iconice ale discursului televizual. Competitia dintre canale conduce si la noi în tara la generalizarea modelului spectacular-consumerist în ansamblul televiziunilor generaliste, fie ele private sau publice si la o tendinta de reducere a disparitatilor dintre ele, inclusiv în ce priveste mediatizarea violentei. Astfel, ipoteza noastra este ca motivatia economica (a obtine audienta si publicitate) este disimulata sub forme specifice discursului televizual, ceea ce presupune un efort considerabil de deconstructie si categorizare a modurilor de prezentare si a contextelor de semnificare, dincolo de frecventa si durata scenelor de violenta. De asemenea, am luat în calcul ipoteza sinergiei dintre violenta „reala” si violenta „fictionala” în programele televiziunilor generaliste, ceea ce presupune ca cele doua au ponderi apropiate în orele de maxima audienta sau de audienta ridicata, când minorii si tinerii sunt integrati în categoria „marelui public” al televiziunii.

Doua metode stau la baza investigatiei:

1. analiza de continut
2. analiza semio-discursiva

I. ANALIZA DE CONTINUT

1. Corpusul si duratele investigate

În baza contractului cu Consiliul National al Audiovizualului, în perioada 26 iulie – 8 august 2004 (doua saptamâni consecutive, stabilite de CNA în calitate de initiator si finantator al proiectului), au fost monitorizate si evaluate continuturile violente din emisiuni difuzate pe 10 canale de televiziune:

ACASA, ATOMIC, ANTENA1, B1TV, MTV, NATIONAL, PRIMA, PROTV, TVR1, TVR2.

Intervalul orar de monitorizare a fost 19-24, plus stirile de la ora 17 (ProTV si Antena1) si ora 18 (Prima). În total au fost monitorizate si evaluate 734 de ore de emisiuni, dupa cum urmeaza:

ACASA	ATOMIC	ANTENA1	B1TV	MTV	NATIONAL	PRIMA	PROTV	TVR1	TVR2
70	80	70	70	70	70	84	80	70	70

Timpul de monitorizare si evaluare cuprinde:

- Intervalul Access Prime Time 17-19 (3 canale, stirile de la orele 17 pentru ProTV si Antena1 si „Focus„ de la orele 18 pe Priva TV)
- Intervalul Prime Time 19-23 (10 canale)
- Intervalul Post Prime Time 23-24 (10 canale)

S-a urmarit identificarea scenelor de violenta (numar si durata) din emisiunile programelor TV prezentate în cele doua saptamâni, a contextelor de scenarizare si a tipurilor si formelor de reprezentare a violentei.

Evaluarea a avut ca suport grile separate pentru violenta reala si cea fictionala, la care s-au adaugat grile pentru cadrarea semnificanta a contextelor în care se prezinta scene continând consum/instigare la consum de alcool, tigari si droguri. În total, au fost utilizate 35 de grile de înregistrare a datelor.

Studiul a cuprins urmatoarele etape de lucru:

- Monitorizarea emisiunilor de televiziune si completarea grilelor de monitorizare;
- Încarcarea datelor din grile în baza de date Excel;
- Prelucrarea datelor din baza de date;
- Analiza rezultatelor si redactarea raportului de cercetare.

Pentru masurarea violentei s-au utilizat urmatoorii indicatori:

- Numarul de scene de violenta “reala” si “fictionala”;
- Durata scenelor de violenta “reala” si “fictionala”;
- Numarul si proportia actorilor si categoria contextele scenelor de violenta;
- Numarul mediu pe ora de scene si acte de violenta;
- Tipurile si formele de violenta;
- Indicatorii Signaleticii anti-violenta.

Mentionam ca în schema clasica a indicatorilor pentru masurarea violentei televizuale, celebrul sociolog american al comunicarii de masa George Gerbner a calculat urmatoorii indicatori: procentajul emisiunilor continând scene de violenta (într-o zi, saptamâna, luna, an); numarul si procentajul secventelor violente pe ora (într-o zi), numarul si procentajul actorilor principali implicati în acte de violenta de diferite feluri (omucideri, tâlharii, batai etc.), actori ca eroul/falsul erou, agresorul/victima, generosul sau tolerantul, arbitrul, precum si distribuirea acestora pe grupuri etnice si categorii socio-culturale (metiâoda „indicatorilor culturali”).

În prima etapa s-au masurat indicatorii continuturilor violente pe fiecare canal în parte, calculându-se indicatorii astfel:

- Pe cele trei intervale orare mentionate;
- Tipuri si forme de violenta (reala si fictionala);
- Tip de emisiune (informativa, filme si seriale, emisiuni de divertisment, reality show, emisiuni muzicale si clipuri, publicitate, promo);
- Zilele saptamânii (weekend /zile lucratoare).

În a doua etapa s-a efectuat o analiza comparativa între cele 10 canale studiate.

În concordanță cu prevederile incluse în caietul de sarcini, cercetarea a urmărit patru obiective principale:

1. Definirea violentei în programele TV și tipologia situațiilor, a actelor, scenelor și contextelor de violență
2. Măsurarea gradului de prezență al:
 - violentei;
 - consumului de alcool;
 - consumului de droguri;
 - consumului de țigări;
 - sexualitate, sexism, erotism, pornografie, pedofilie, prostituție;
 - limbajului licentios, obscen.
3. Analiza contextuală a actelor de violență în programele de televiziune
4. Evaluarea utilizării de către canalele TV a sistemului de avertizare CNA (signalistica)

2. Operationalizarea conceptelor și stabilirea indicatorilor

Metoda analizei de conținut este de trei mari categorii de „operationalizări”:

1. prescripții legate de clasificare (sistem de categorii pentru clasificarea conținuturilor din texte (în acest caz categorii de clasificare a conținuturilor violente);
2. prescripții referitoare la unitățile de masură și înregistrare (recording units);
3. prescripții referitoare la unitățile de contextualizare.

Unități analitice

Am utilizat ca unități de analiză, stiri din teleshows, emisiuni de genul talk show, reality show, filme și seriale, emisiuni de divertisment, ecrane publicitare și ecrane promo, iar ca unitate minimă de analiză *scena de violență* transmisă în cadrul unei emisiuni (informative, de divertisment sau ficționale). Prin cumularea numărului și a duratelor scenelor de violență din cadrul unei emisiuni, se obține frecvența și durata totală a scenelor de violență din cadrul emisiunii evaluate. Descompunerea unităților analitice în unități de măsură – segmente care prin distribuție într-una din categorii pot servi unei analize cantitative.

Unități de măsură

Violența televizuală este măsurată prin utilizarea unor indicatori cantitativi cum sunt *durata* actelor violente (minute și secunde), *frecvența* actelor de violență televizuală și ponderea acestora în durata totală a programului (frecvență relativă), *prezența* violentei în cadrul programelor TV (procentul din programele TV care conțin cel puțin o scenă violentă). Uneori segmentul de măsurare - actul sau scena de violență – este egal cu o stare sau o secvență violentă dintr-un film, alteori putem avea mai multe segmente într-o secvență (stare, de pildă).

Unități de înregistrare.

Categorii și forme de violență, după specificul actelor și manifestărilor violente, ce vor fi menționate mai târziu.

Unitățile de context

Secvențe din: teleshows, talk show-uri, reportaje, reality show-uri, emisiuni de divertisment și emisiuni sportive; filme de cinema difuzate de TV, filme de televiziune, seriale, cu numeroase variante și subgenuri, emisiuni muzicale și clipuri, ecrane publicitare și ecrane promo. Unitățile analitice și de înregistrare capătă sens (de pildă avertizare sau incitare la violență), în funcție de contextul imediat (secvență iconică și verbală), sau de contextul general – stiri dintr-un teleshows, reportaj, episodul unui serial.

Clasificarea tipurilor și formelor de violență

În realizarea cercetării de față am pornit de la definiția violentei dată de Comitetul de Miniștri al Consiliului European:

Violenta – „orice act care aduce atingere vieții, integrității corporale sau psihologice sau libertății unei persoane, și vătămă în mod serios dezvoltarea personalității acesteia”.

Conform Recomandării Consiliului European, violența include două tipuri de acțiuni diferențiate prin prezența sau absența intenției: agresiunea și accidentul.

Agresiunea reprezintă comportamentul orientat împotriva altei persoane (sau a propriei persoane) sau a unui obiect cu intenția de a produce daune fizice sau psihice.

Accidentul constituie acțiunea neintentionată (întâmplătoare) concretizată în daune provocate persoanelor sau obiectelor.

Pentru realizarea tipologiilor actelor de violență, am folosit cele 6 categorii „clasice” de violență mediatică:

- Violență psihologică;
- Violență verbală;
- Violență fizică;
- Violență socială;
- Violență economică;
- Violență sexuală.

Fiecare dintre cele 6 mari tipuri de violență se subdivide în diverse forme; o primă trecere în revistă a tipologiei este prezentată în grilele de analiză a diferitelor categorii și genuri de programe și emisiuni.

De pildă, pentru analiză semio-discursivă a violenței reale (prezentate în știri, teleshows, reportaje etc.) a fost utilizată o categorizare semnificativă de contextualizare și interpretare bazată pe prezența următoarelor contexte de semnificare:

- Violentele ca fapte diverse (senzational, excentric, dereglări malade individuale, devianță insolită);
- Violentele ca fapte de societate (expresii ale unui rău social, ale patologiei și ale dezordinii sociale, ale dereglării valorice și identitare cu caracter critic);
- Violentele ca fapte naturalizate (într-o logică naturală a ordinii lumii și a vieții sociale).

Au fost integrate în proiectul metodologic și aplicate grilele referitoare la categoriile negativității și gradele de intensitate a actelor violente:

- Tipul și gravitatea consecințelor asupra victimelor;
- Nivel de vizibilitate (faptă, mascată);
- Nivel de realitate (materială-fizică sau predominant simbolică);
- Nivel de intenționalitate (cu premeditare, asociere întâmplătoare, asociere accidentală);
- Nivel ludic (umor, ironie, amuzament, detașare).

În grila categorizării discursiv simbolice (contexte și categorii interpretative) sau operationalizată principalele tipuri de violență și manifestările lor în contextele principale de semnificare (violență gratuită, logică, legitimă, ca avertizare, estetică, ludică, atractivă prin eroizare, exaltare senzatională, negativ-distructivă prin prezența antierorilor).

Tipurile de violență au următoarele accepțiuni:

Violență psihologică constă în acțiuni care aduc atingere integrității psihice a individului (intimidare, batjocură, umilire, amenințări);

Violență verbală se manifestă prin certuri, injurii, ridicarea tonului, utilizarea limbajului licentios, obscen și pornografic;

Violență fizică provoacă victimei o serie de vătămări corporale;

Violență socială reprezintă o formă de violență psihologică, care constă în controlarea comportamentelor victimei, izolarea acesteia de mediul sau social „natural”, familie și prieteni, având drept consecință diminuarea și dereglarea mediilor sociale, precum și restrângerea accesului la informație;

Violență economică este o altă formă de violență, care presupune oprirea accesului victimei la bani sau la alte mijloace economice sau privarea acesteia de mijloace economice;

Violență sexuală reprezintă fortarea (sau tentativa de obligare a) victimei la activitate sexuală nedorită (violuri, pedofilie, prostituarea minorilor, proxenetism).

Reprezentarea violenței poate fi realizată în contexte de: informare, educație, sensibilizare (caritate), exprimare artistică, divertisment, critică socială, ironie, umor, senzational.

În analiză semio-discursivă violența poate fi reprezentată sub formele: realistă, naturalistă, hedonistă, estetică, ludică, agresivă. Reprezentările și formele violenței menționate mai sus sunt preluate

din Anexa la Recomandarea nr. R (97) 19 a Comitetului de Ministri ai Consiliului Europei catre Statele membre, cu privire la ***Reprezentarea violentei în mijloacele electronice de comunicare în masa***.

Instrumentul de lucru folosit pentru analiza de continut a programelor TV este grila de analiza. Grilele de analiza au fost concepute pentru a fi aplicate asupra emisiunii în totalitatea sa; de exemplu, grila se aplica specific pentru data de 1 august, pentru canalul Pro TV, pentru emisiunea „Stirile de la ora 17”. Pentru fiecare emisiune se foloseste o grila, ceea ce induce necesitatea particularizarii grilei în functie de tipul de emisiune, ora de difuzare, dar si de canalul TV.

Pentru monitorizarea respectarii reglementarilor CNA referitoare la Signaletica, grila de analiza este conceputa pe zi si pe emisiune.

Principalele capitole ale grilei de analiza sunt:

- Elemente generale de mediatizare: caracteristici specifice pentru canalele TV;
- Continutul mediatizarii: descrierea actelor de violenta;
- Continutul mediatizarii: descrierea actorilor implicati în actele de violenta (diferite categorii de agresori/victime);
- Elemente de mediatizare a împrejurarilor în care s-au produs actele de violenta;
- Evaluarea aplicarii signaleticii de catre radiodifuzori;
- Promo, publicitatea si protectia minorilor;
- Mediatizarea consumului de droguri, alcool si tutun.

3. Modelul lui Osgood

În metodologia de cercetare au fost utilizate si unele prescriptii ale modelului “analiza asertiunilor evaluative al lui Osgood”, bazata pe urmatoarele indicatii conceptual-metodologice:

Obiect atitudinal si calificative generale

Osgood a încercat sa elaboreze un sistem de determinare a intensitatii evaluative cu care un text se pronunta asupra unor obiecte suscitând o atitudine (“obiecte atitudinale”). Aceste obiecte atitudinale pot fi: persoane concrete, grupuri de persoane (“tâlhari”, „violatori”), dar si abstractiuni (cum ar fi “democratia”, violenta, perestroika, etc.). Osgood pleaca de la existenta în limba a trei tipuri de cuvinte. Primul tip apartine cuvintelor care au pentru toti cei care folosesc limba respectiva, aproape acelasi sens evaluativ (cuvinte care au acelasi înteles). Astfel, „prieten”, „coleg”, „parinte”, „pace”, au pentru toti vorbitorii limbii respective o semnificatie pozitiva. Din contra, cuvinte ca “infractor”, “dusman”, „teroare” au o semnificatie negativa pentru orice vorbitor. Din al doilea tip fac parte cuvintele a caror semnificatie este variabila (cuvinte care denumesc obiecte atitudinale). Sarcina lor evaluativa difera de la caz la caz. Atitudinile pe care le exprima într-un text cuvinte ca “educatie”, “divertismen” pot fi foarte diferite. În al treilea rând, fiecare limba dispune de conectori verbali, care au rolul de a lega sau distanta obiectele atitudinale de un anumit calificativ.

Potrivit acestei clasificari, vor fi evaluate intensitatea pozitivitatii sau, dimpotriva, a negativitatii actelor, termenilor si scenelor violente.

Semnificatia evaluativa

Asocierea si disocierea “obiectelor atitudinale”, precum si calificarea lor printr-un termen evaluativ general recunoscut, sunt reprezentative pentru felul în care autorul unui text evalueaza acele obiecte atitudinale. Prin asocierea termenilor folositi (sau a actelor) au fost evaluate contextul si gradele de intensitate a negativitatii actelor de violenta. În mod deosebit, vor fi stabilite conexiunile si semnificatiile unor obiecte atitudinale care definesc diferite grade de violenta (verbala, sexuala, fizica, etc).

Text si discurs: analiza structurilor discursive

Metoda NET- inspirata de Osgood- ia în considerarea patru premise:

- orice text contine un anumit discurs;

- discursul este ansamblul evaluativ al obiectelor atitudinale si al relatiilor dintre ele ;
- obiectul atitudinal apartine lumii reale si poate fi perceput ca atare;
- orice fraza dintr-un text poate fi „redusa” la una sau mai multe „propozitii-cheie”, fiecare dintre aceste ‘propozitii-cheie’ denotând relatia dintre doua obiecte atitudinale.

Obiectele atitudinale si relatiile din tre ele

În cadrul metodei NET, “obiectele atitudinale” sunt elemente discursive. Discursul este considerat a fi ansamblul obiectelor atitudinale si al relatiilor dintre acestea, generând într-un text o serie de judecati de valoare. Pe aceasta baza, sunt evaluate contextele si “situatiile” actelor si scenelor de violenta si, deci, vor fi evidentiata mai clar semnificatiile, adica sensul produs de scenele de violenta (violenta “gratuita”, “legitima”, “incitatoare”, “ludica”, “logica”, etc)

Propozitiile cheie

Orice text poate fi redus la una sau mai multe propozitii cheie (sau semne iconice cheie). În cadrul metodei NET, propozitia cheie reprezinta o constructie lingvistica care, având o semnificatie echivalenta cu o fraza sau un segment al unei fraze, face conexiunea dintre doua-niciodata mai mult de doua – obiecte atitudinale aflate într-o relatie asimetrica. În cadrul acestei metode se face distinctia între doua tipuri de propozitii cheie. În primul tip de propozitie cheie, autorul (sau emitentul) relationeaza obiectul atitudinal X cu un etalon al carui valoare normativa este marcat cu B (“binele”). Propozitiile cheie apartinând celui de-al doilea tip relationeaza doua obiecte atitudinale X si Y. Folosind aceasta tehnica, autorii actelor violente vor fi mai semnificativ calificati ca “eroi”- “anti-eroi”.

Forma finala a Raportului de cercetare va cuprinde totalitatea fazelor analizei de continut:

- analiza de frecventa;
- analiza de contingenta;
- testul chi patrat;
- analiza de tendinta.

II. ANALIZA SEMIODISCURSIVA

Abordarea semiotica a violentei televizuale presupune evaluarea modului în care este generat sensul, la nivel vizual si verbal, în scenele de violenta din programele TV. Esantionul analizat va cuprinde 30 de emisiuni TV din categoria „promo” (câte 3 pentru fiecare post TV, luând în considerare tipul de emisiune promovat, intervalul orar de difuzare si ziua (zi lucratoare sau de week end)).

Analiza vizeaza aplicarea unui model tridimensional, structurat pe urmatoarele niveluri: 1. nivelul *sintaxei* (al succesiunii si combinarii elementelor mesajului); 2. nivelul *semanticii* (al elaborarii sensului, al constructiei semnificatiilor); 3. nivelul *retoricii* publicitatii (al strategiei discursive si al figurilor de stil menite sa seduca publicul).

1. La nivelul *sintaxei* (al succesiunii si combinarii elementelor mesajului) se poate aplica schema generala a basmului: un erou-salvator, cu (mari) eforturi, încearca sa recupereze un obiect-lipsa, cu sprijinul adjuvantilor si în pofida tuturor oponentilor.

2. La nivelul *semanticii* (al elaborarii sensului, al constructiei semnificatiilor) pot fi urmarite:

- Mituri si simboluri prezente în scenele de violenta, asociate eroilor / antieroiilor;
- Coduri cromatice si lingvistice incluse în prezentarea scenelor de violenta;
- Conotatii si denotatii asociate actelor de violenta;
- Tipologia semnului la Charles S. Peirce (în functie de raportul semn – referent) si aplicarea ei la scenele de violenta televizuala: 1) *icoana* (analogie, asemanare cu referentul); 2) *indice* (contiguitate cu referentul) si 3) *simbol* (conventie cu referentul);
- Semnificatiile generate de **scenarizarea vizuala**:

- o Semnele operante la nivelul imaginii: 1) *semne iconice* (semne analogice, bazate pe o relatie de asemanare cu referentul, figurative); 2) *semne plastice* (instrumentele plastice propriu-zise ale imaginii: culoare, iluminare, forma, compozitie, textura etc.) si 3) *semne lingvistice* („imaginea” textului, de exemplu, titlul filmului)
 - o *Planurile* (evaluarea reprezentarii distantei personale):
 - Gros-plan (ochii) (efect de intimitate / efect de voyeurism);
 - Plan detaliu (efect de voyeurism);
 - Prim plan (fata) (efect de personalizare);
 - Plan mediu (pâna la mijloc) (efect de sociabilitate);
 - Plan american (pâna la genunchi) (efect de sociabilitate);
 - Plan întreg (obiectul în întregime) (efect de sociabilitate);
 - Plan general (efect de spatiu public).
 - o *Axa*:
 - Frontala (prezentare din fata) (de exemplu, efect de obiectivitate – prezentatorul de stiri);
 - De acompaniament a privirii (viziune de interiorizare, efect de interiorizare);
 - Plurifocalizanta (mai multe cadre simultan) (efect de ubicuitate).
 - Semnificatiile generate de **scenarizarea verbala** (raportarea mesajului verbal la imagine):
 - o Semnele operante la nivelul mesajului verbal: *semne lingvistice*;
 - o Semnificatiile mesajelor transmise de *voci-in* (personaje) si *voci-off* (vocea comentatorului) si raportarea lor la imagine, precum si la mesajul sonor reprezentat de muzica si zgomote;
 - o Functia de *ancora* a mesajului verbal (fixarea semnificatiei mesajului iconic, stabilirea nivelului bun de lectura) / functia de *releu* (completarea mesajului iconic pentru a facilita înțelegerea acestuia – de exemplu, indicatii de timp si loc într-o stare).
3. La nivelul retoricii (al strategiei discursive si al figurilor de stil menite sa seduca publicul), pot fi evaluate:
- Tehnicile si strategiile de argumentare
 - Figuri retorice
 - Sofisme

Analiza semiotica va fi dublata de o **analiza discursiva**, pentru a surprinde identitatea discursiva a actorilor prezenti în scenele de violenta, pozitiile sustinute, relatia dintre acestia în functie de contextul si resursele de care dispun, valorile si normele sociale la care apeleaza pentru construirea discursului, modul în care se raporteaza la public.

Etapele metodologice ale analizei discursive

1. Identificarea evenimentului

- Localizarea actului de comunicare a unui vorbitor pe axa **eu-aici-acum-tu**
- Actul de comunicare este un act singular, întreprins de un anumit actor social într-o situatie data, într-un anumit moment si unui anumit public

2. Mecanica sau modalizarea evenimentului

- Reprezinta axa **cum**

- Se identifica diferitele resurse pe care vorbitorii le exploateaza în actul de comunicare pentru a-și atribui o anumita pozitie în raport cu interlocutorul, cu tema pusa în discutie și cu alte luări de pozitie referitoare la tema discutata
- Trebuie identificate sursele pe care vorbitorii le utilizeaza cu o anumita frecventa, constanta, adica definirea *constantelor de comunicare*

3. Normalizarea evenimentului

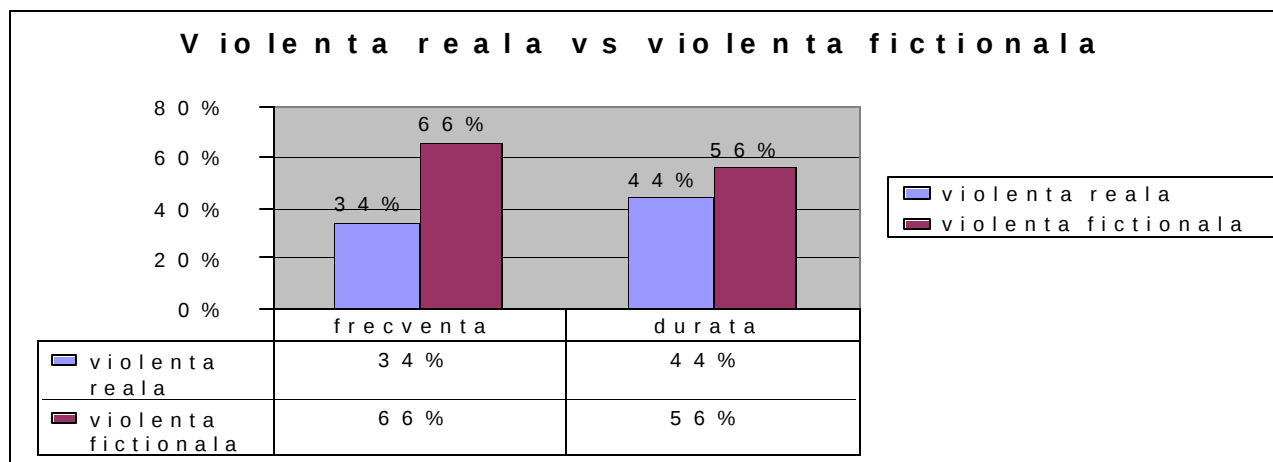
- După identificarea constantelor unui discurs, se stabileste în ce masura aceste constante exprima o serie de norme sociale, practici institutionale, sau conventii tacite existente la un moment dat în societate sau într-un grup
- Corelarea constantelor de comunicare cu o serie de practici sociale, valori, norme care alcatuiesc teritoriul „normalitatii” pe care o societate îl întretine la un anumit moment

REZULTATE SINTETICE

De la început facem precizarea ca perioada 26 iulie-8 august 2004, s-a caracterizat printr-o atmosfera calma, fara evenimente sau convulsii sociale, economice sau politice deosebite. Astfel , putem afirma ca spatiul de emisie nu a fost perturbat , ci a urmarit cât mai fidel grila de programe. Este important sa ne asiguram ca rezultatele analizei noastre nu sunt “deplasate” de continuturi conjuncturale.

În aceasta perioada de doua saptamâni consecutive, cele zece canale de televiziune monitorizate au prezentat 11 930 scene de violenta, însumând aproximativ 117 ore de emisie, adica 16 % în intervalele orare evaluate, respectiv acces prime time pentru PROTV, Antena1 si PrimaTV, prime time si post prime time pentru toate cele 10 canale studiate. Dintre acestea, 34 % au fost scene de violenta reala si 66% au reprezentat scene de violenta fictionala. Din punctul de vedere al duratelor, situatia este mai echilibrata: 44 % violenta reala, fata de 56 % violenta fictionala.

Graficul urmator pune în evidenta ponderea pe care o au frecventele si duratele scenelor de violenta reala si fictionala.

Analiza violentei în cadrul canalelor evaluate

Pentru a caracteriza prezenta violentei în programele celor 10 televiziuni monitorizate, au fost urmariti indicatorii:

- frecventa de aparitie a scenelor de violenta
- durata scenelor de violenta

Atât violenta reala cât si cea fictionala a fost analizata pr in intermediul acestor indicatori. Sa observat ca indicatori diferiti , conduc la clasificari diferite în grupul de canale publice sau private.

De exemplu, frecventa scenelor de violenta reala pozitioneaza canalul National pe primul loc, în timp ce durata acestora aduce canalul ProTV pe primul loc. În cadrul violentei fictionale însa, canalul Atomic este lider necontestat dupa ambii indicatori.

1. Violenta reala

Conform celor doi indicatori, canalul Atomic se situeaza pe ultimul loc (0%), mai concret datorita specificului programelor sale, nu s-a putut identifica violenta reala.

Din punctul de vedere al duratelor, Tvr2 ,Acasa si Mtv se afla la polul violentei reduse. În ceea ce priveste numarul scenelor de violenta, numai Acasa si Tvr2 se mentin cu o frecventa redusa.

În pozitia de centru se mentin canalele: Tvr1, B1tv si Prima, conform ambilor indicatori.

Canalul National se afla pe primul loc, ca frecvente de aparitie a scenelor de violenta, dar ca durata se pozitioneaza central.

ProTV si Antena 1 se afla pe primele locuri (1 si 2 ca durate , 2 si 3 ca frecvente).

2. Violenta fictionala

În acest caz, canalul Atomic este lider necontestat (31-32 %) . Urmeaza apoi, National si Acasa. Grupul pozitionat central cuprinde: Mtv, Protv si Tvr1.

Pe ultimul loc, atât ca durate cât si ca frecvente se afla B1Tv (2-3 %).

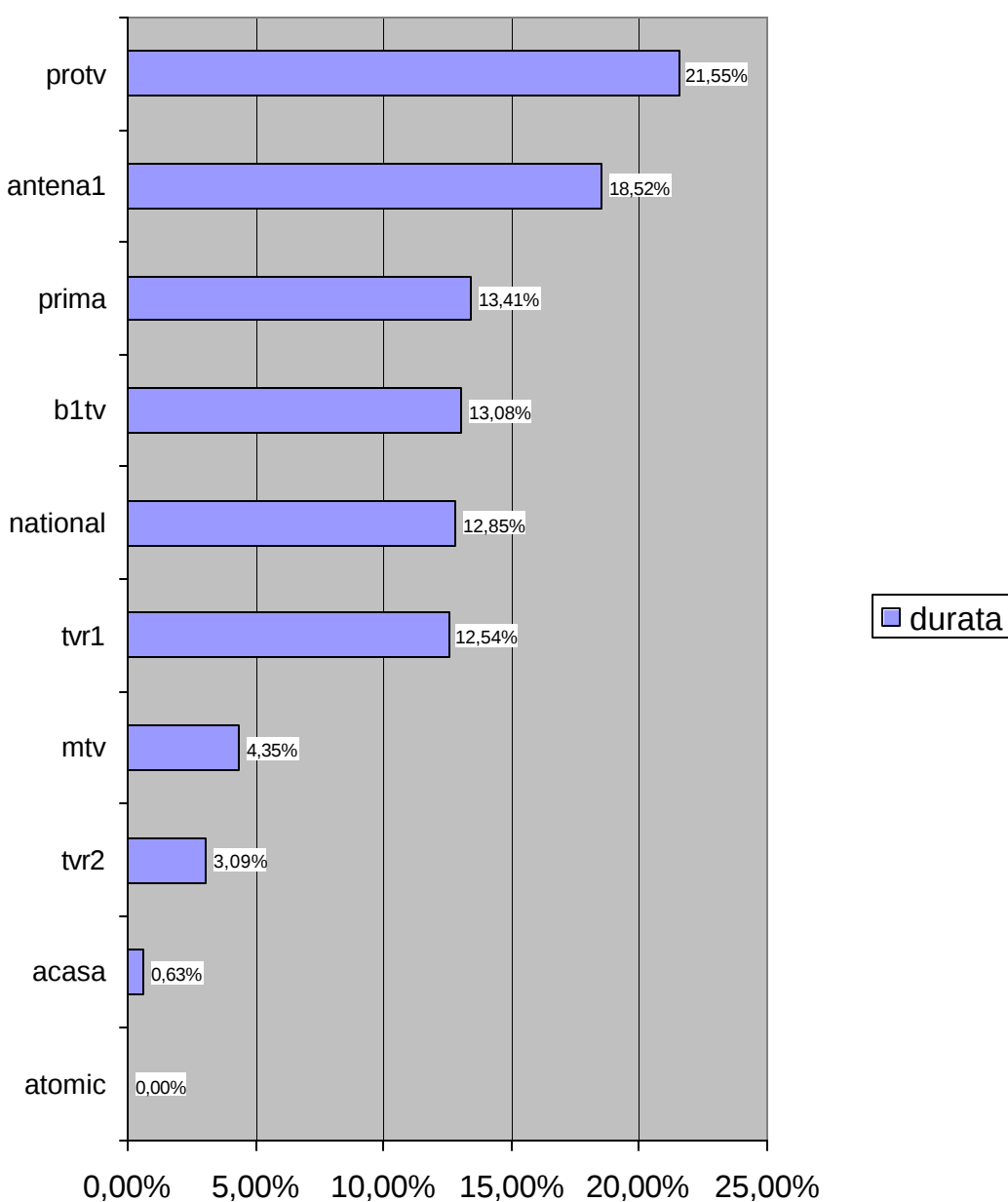
Cu o tendinta redusa de scene de violenta fictionala se prezinta grupul format din: Antena1, Prima si Tvr2.

Remarcam canalul Acasa , care, desi se afla la polul violentei reduse (violenta reala), se situeaza pe un loc înalt în cadrul violentei fictionale.

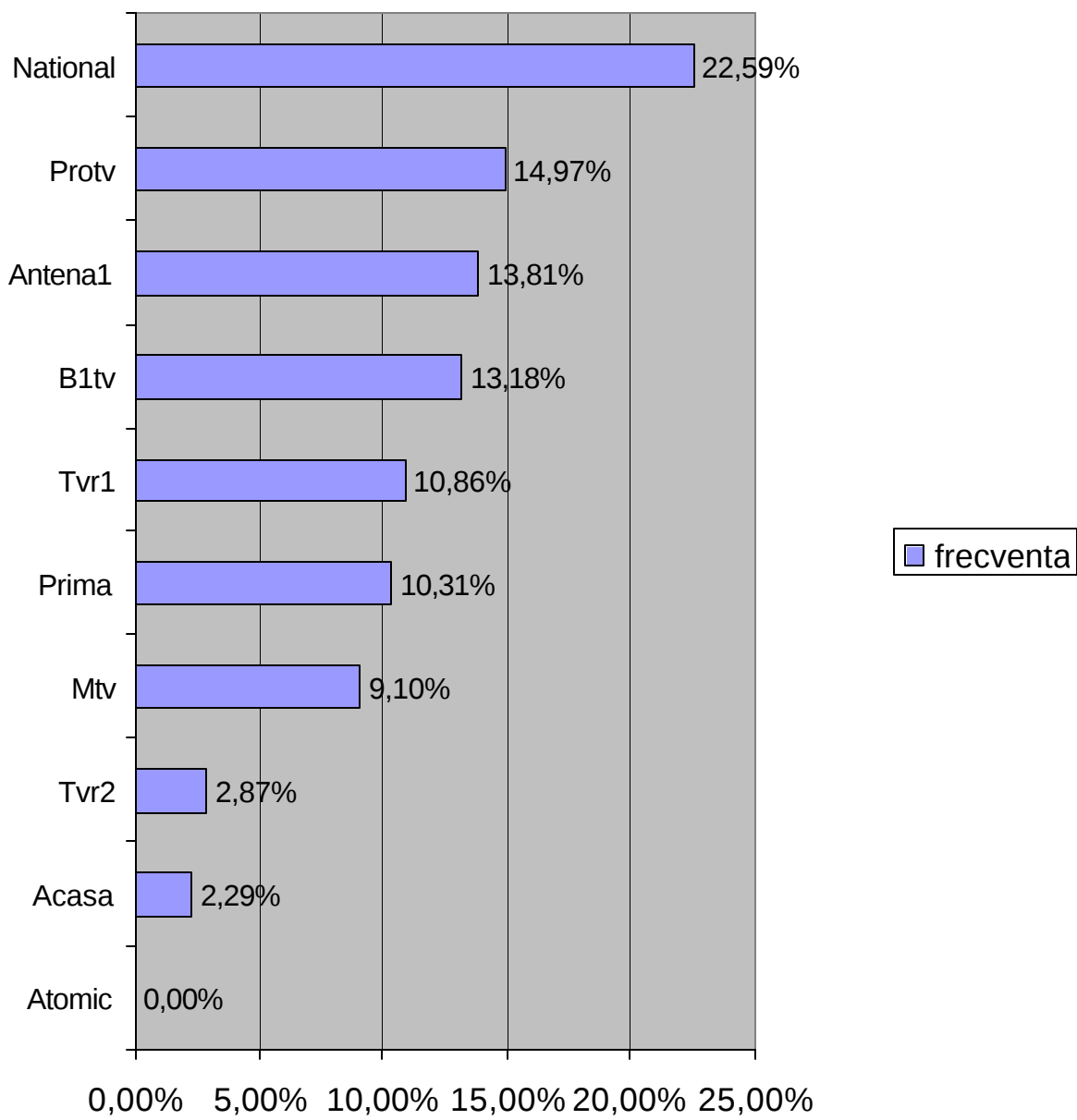
Tvr2 se mentine consecvent cu violenta redusa, atât reala cât si fictionala.

Canalele de divertisment : Atomic, Mtv, Acasa se afla pe locuri înalte în ceea ce priveste violenta fictionala, însa violenta reala este redusa.

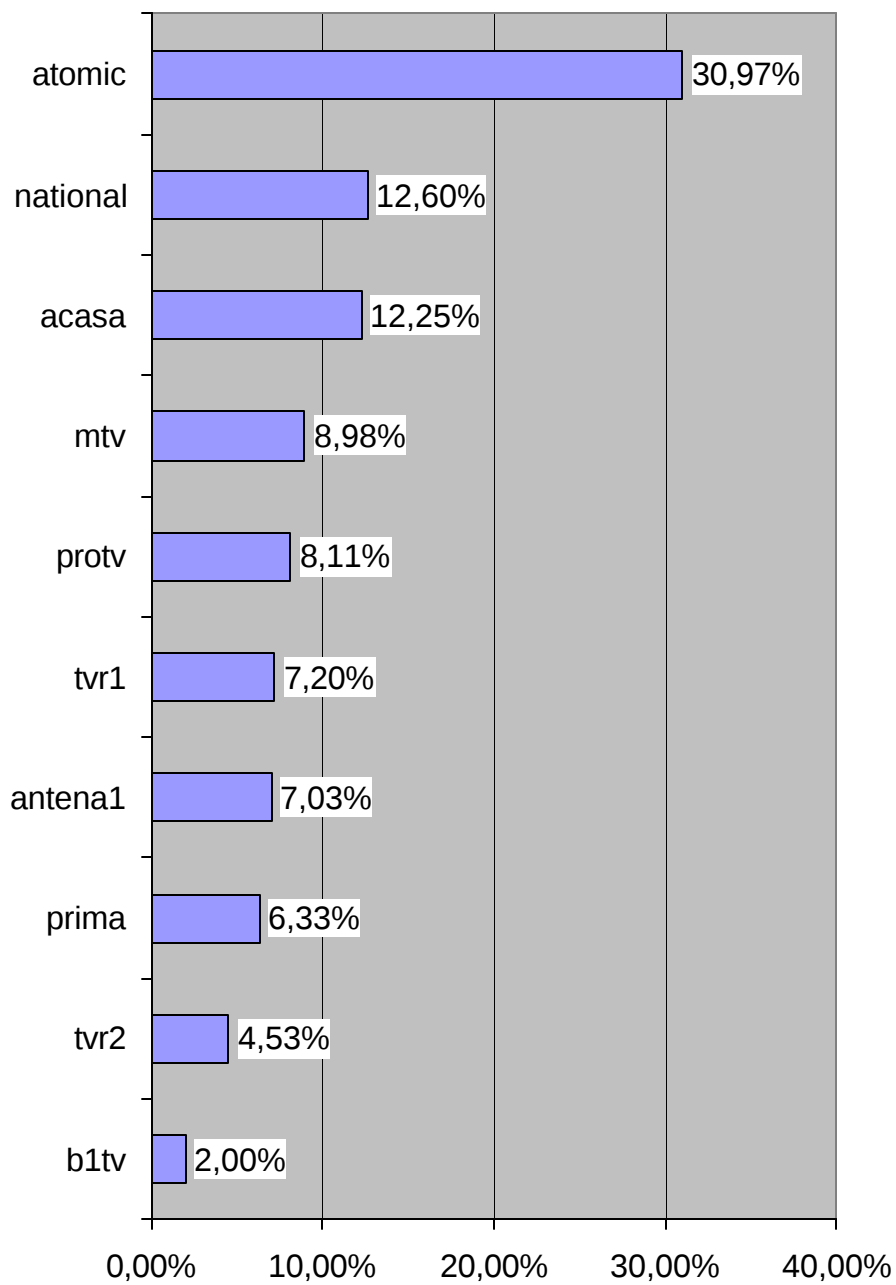
Violenta reala-durate

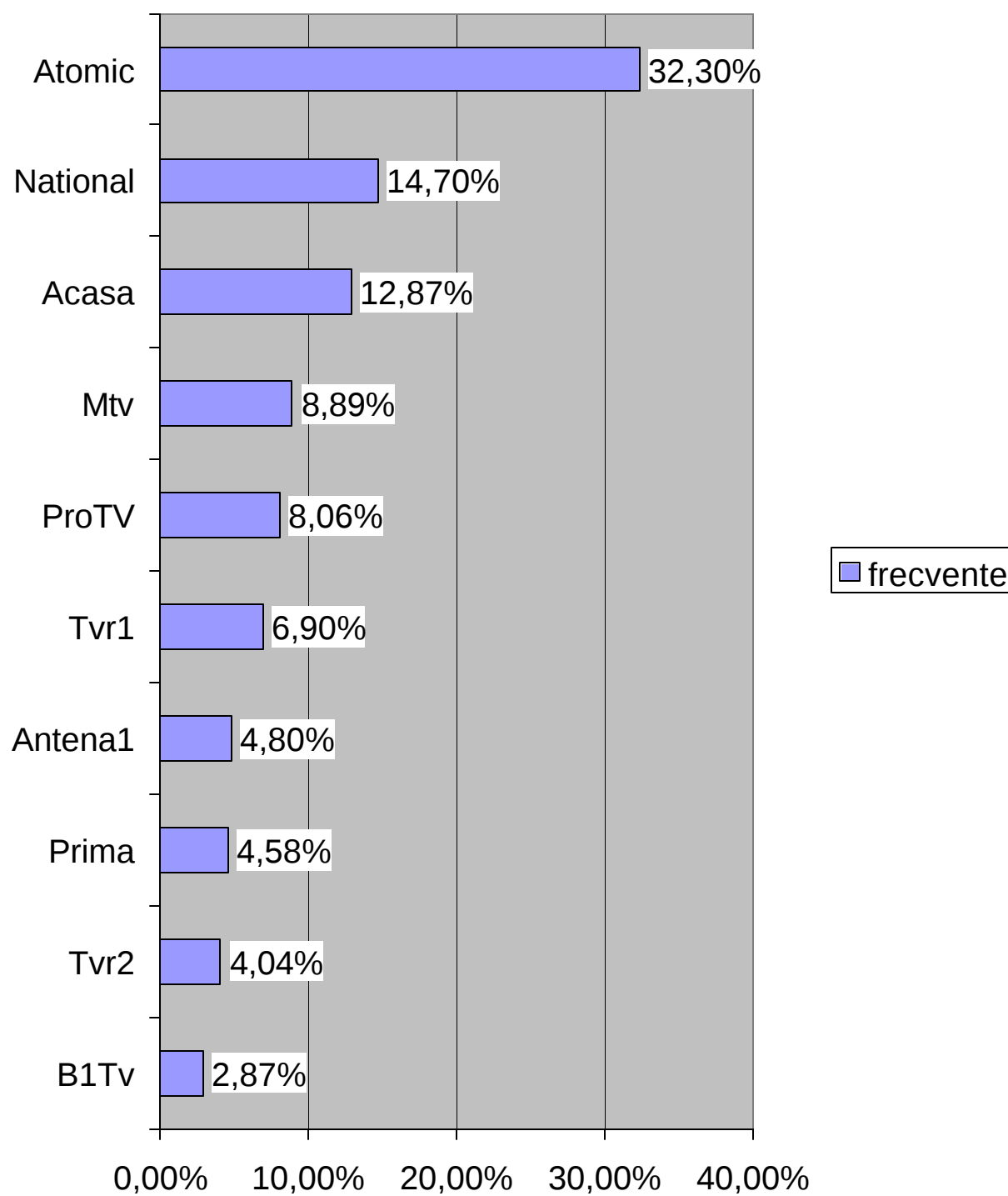
Violenta reala - frecvente

Violenta fictionala-durata

Violenta fictionala-frecvente

ANALIZA PE INTERVALE ORARE

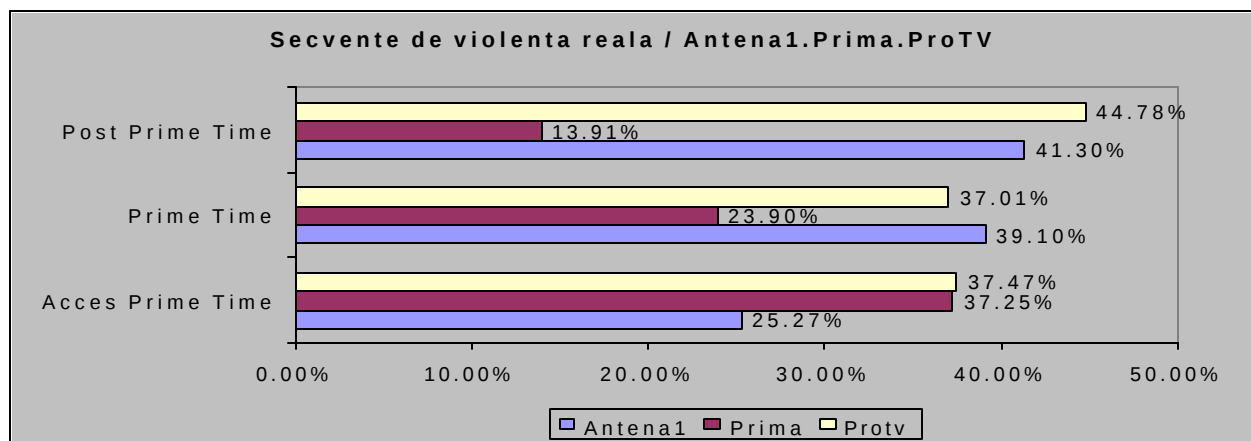
Intervalele orare considerate sunt:

Acces Prime Time: 17h-19h

Prime Time: 19h-23h

Post Prime Time: 23-24

Toate canalele au fost monitorizate si evaluate între orele 19 si 24. În actuala faza de prelucrare a datelor, singurele canale care pot fi analizate pe toate intervalele orare sunt: Antena1, Prima, ProTv.

În intervalul Acces Prime Time, canalele Prima si ProTV au frecvente apropiate, dar acest aspect nu mai apare în celelalte doua intervale orare. Pentru Prime Time si Post Prime Time, Antena 1 si ProTV se afla pe primele locuri, la diferenta mica unul de altul.

În ceea ce priveste violenta fictionala, în intervalul Acces Prime Time nu s-au monitorizat secvente violente.

Analiza pentru toate cele zece canale va cuprinde numai intervalele Prime Time si post Prime Time.

Violenta reala

Canalul National se afla pe primul loc, pe ambele intervale orare (23 % - 36 %).

Urmeaza B1Tv pe locul doi în Prime Time, cu 18 %.

Canalele Antena1, ProTv, Tvr1 si Mtv au o frecventa apropiata a scenelor de violenta reala (10-11%)

Urmeaza, în ordine descrescatoare, Prima (7 %), Tvr2 (4%), si Acasa (aprox. 3%).

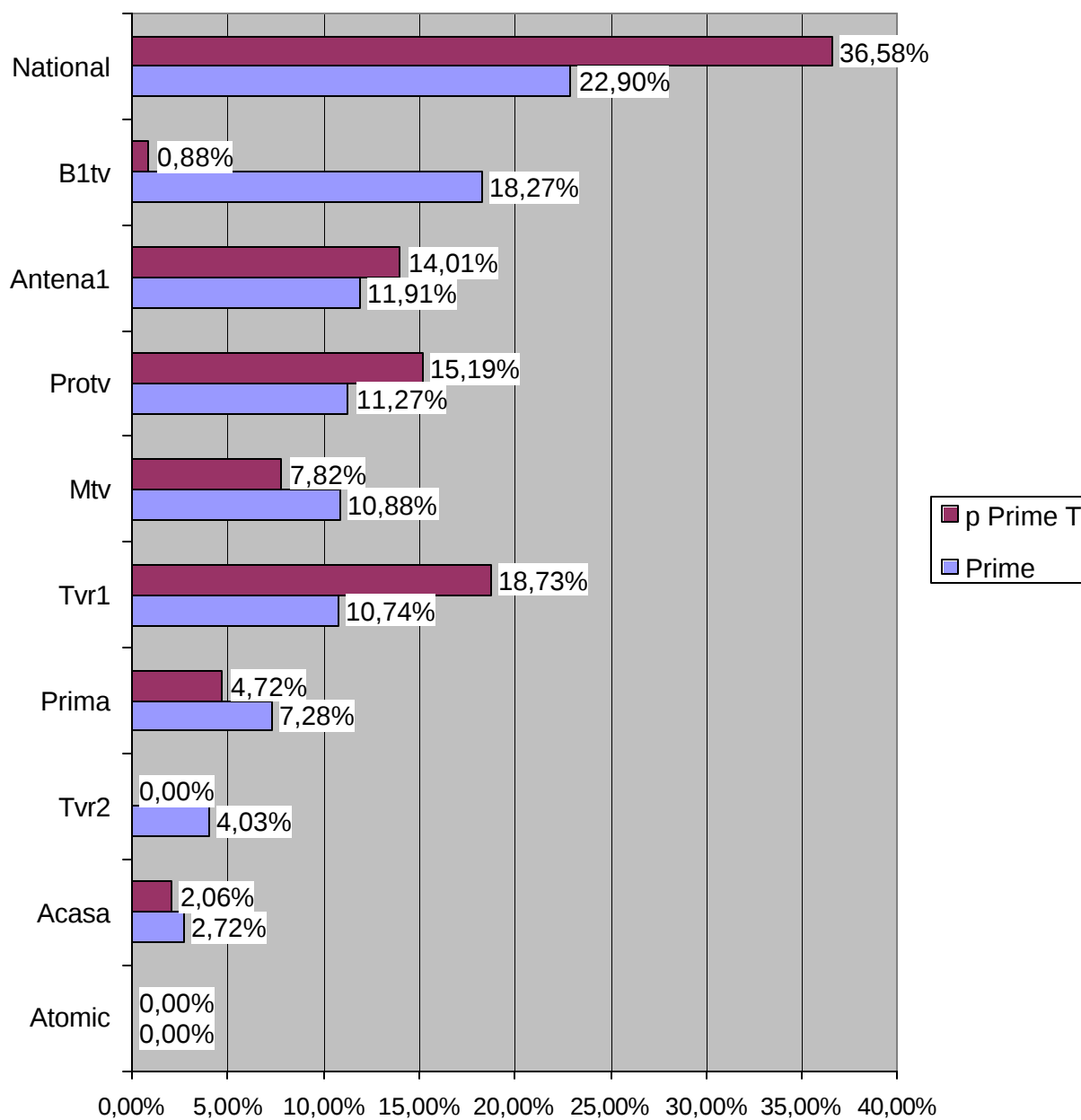
Violenta fictionala

Atomic se afla pe primul loc pe ambele intervale orare, urmat de National si Acasa , în Prime Time. Mtv si ProTv cu câte (8-9 %) în Prime Time completeaza prime grupa de canale. Urmeaza Tvr1, Antena1 si Prima (46 %) în Prime Time. Pe ultimele locuri se afla

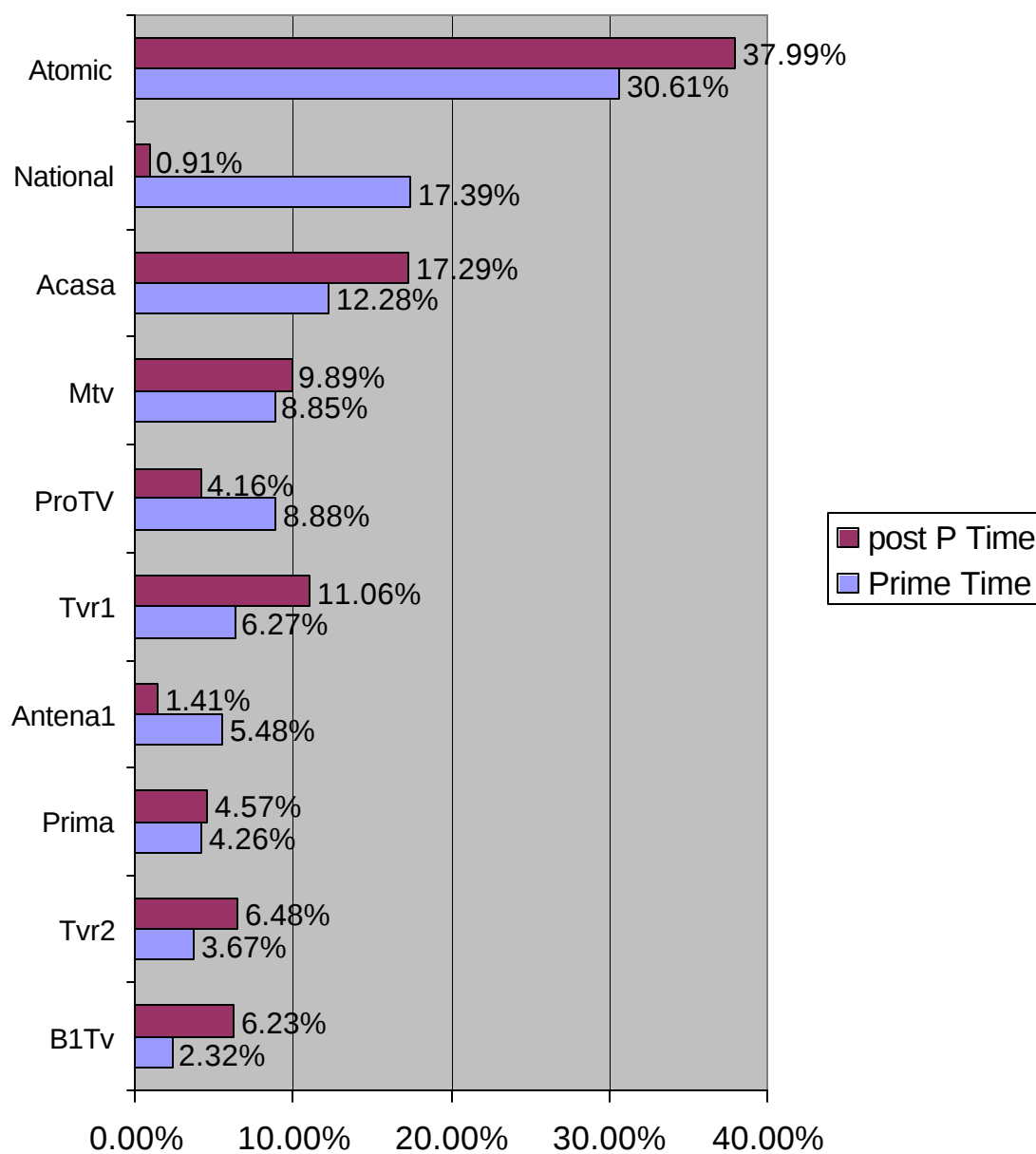
TVR2 (3,67 %) si Mtv(2.32 %).

Se remarca Mtv si Prima cu procente apropiate pentru Prime Time si Post Prime Time (8-9 % , respectiv 4 %).

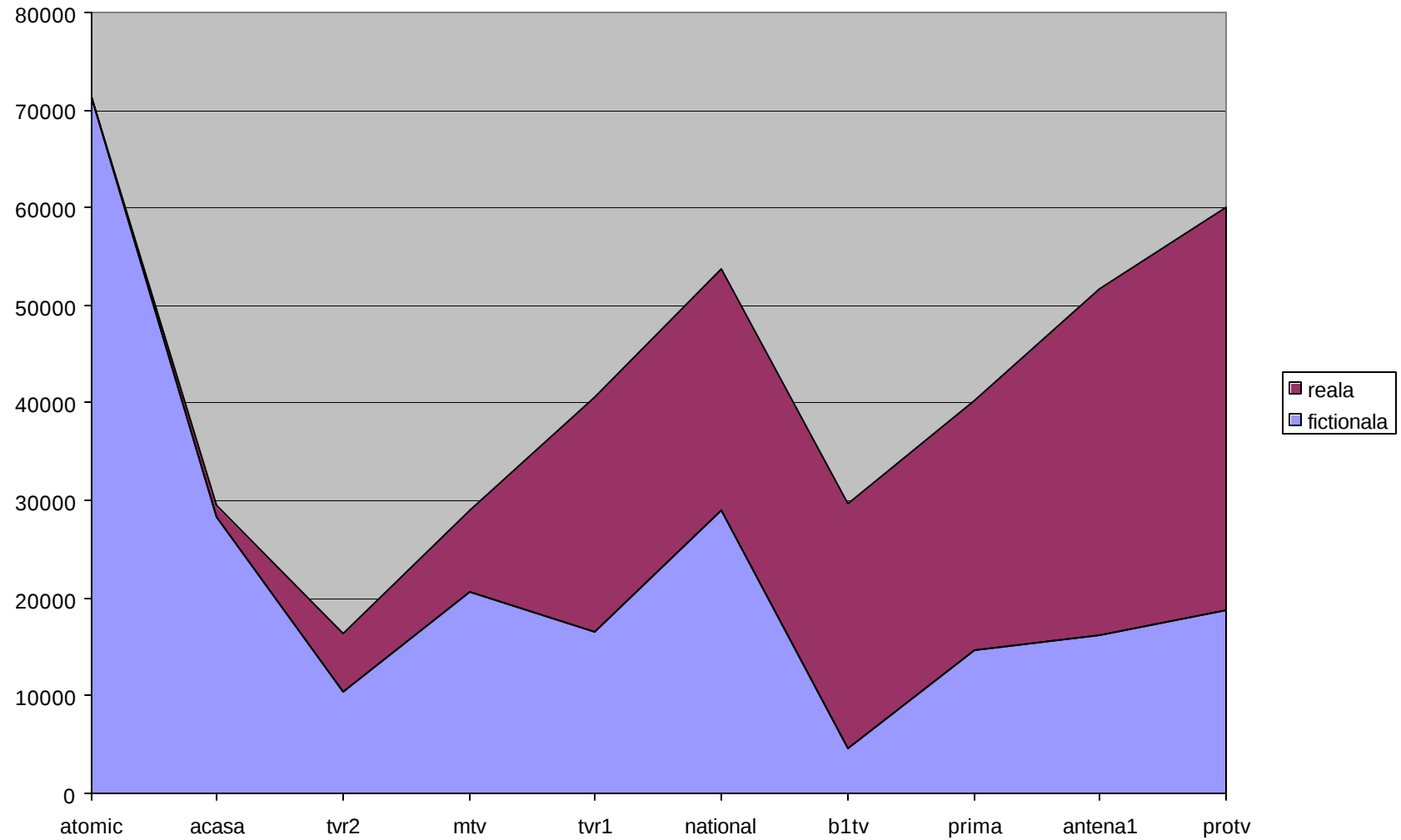
Violenta reala-intervale orare

Violenta fictionala-intervale orare

Violenta reala - violenta fictionala

Analiza pe tipologii ale violentei

Tipologia violentei a fost structurata in astfel

- Violenta fizica
- Violenta verbala
- Violenta psihologica
- Violenta sociala
- Violenta sexuala
- Violenta economica

Violenta reala

Analizand totalul scenelor de violente monitorizate s au obtinut obtinut rezultate care permit o ierarhizare a tipurilor de violenta. Astfel, pe primul loc se afla violenta fizica (40,90 %), urmata de violenta verbala (28,91 %) si economica (13,13 %). In ordine aproximativ egala sunt violenta sociala (7,44 %) si psihologica (6,80%). O pondere neglijabila o are violenta sexuala (2,83 %) pe ultimul loc.

Violenta fictionala

Pe primele doua locuri se afla, ca si in cazul violentei reale , violenta fizica (35,81 %) si cea verbala (32,55%). Urmeaza violenta sexuala cu 12,46 % si violenta psihologica cu 11,20 %. Pe ultimele locuri, aproximativ la egalitate, se afla violenta economica (4,06 %) si cea sociala (3,92 %).

Concluzii

Violenta fizica si verbala sunt pe primul loc in clasamentul scenelor de violenta reala si fictionala.

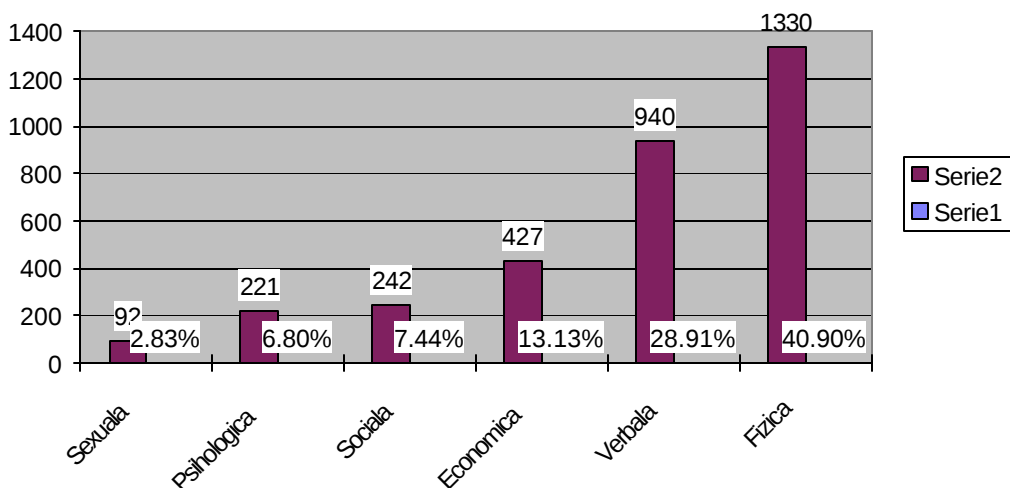
Se observa o inversare a ierarhizarii a doua grupuri apropiate ca ponderi .

Violenta economica si sociala care se aflau in grupul secund in cadrul scenelor de violenta reala, trec pe ultimul loc in cadrul violentei fictionala. Practic, se produce

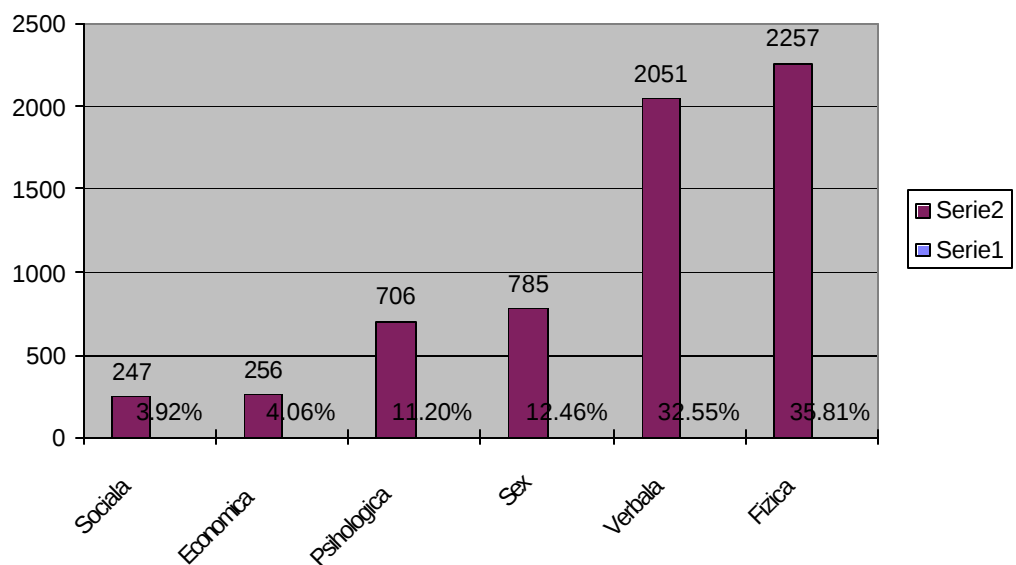
o schimbare de locatie cu grupul violenta sociala, violenta sexuala. Acestea se aflau pe ultimul loc in cadrul violentei reale si urca pe locul doi in cadrul violentei fictionale.

Aceasta situatie isi gaseste o justificare in tematicile productiilor prezentate de canalele de televiziune, in special de cele muzicale. De exemplu, la capitolul violenta fictionala, Atomic si Mtv au in programele lor multe scene de violenta sexuala (34,39 % , respectiv 22,65 %). Chiar si in cadrul violentei reale, unde Atomic nu este prezent, Mtv se afla pe primul loc cu 12 % , la mare distanta de celelalte canale cu 1 2 %.

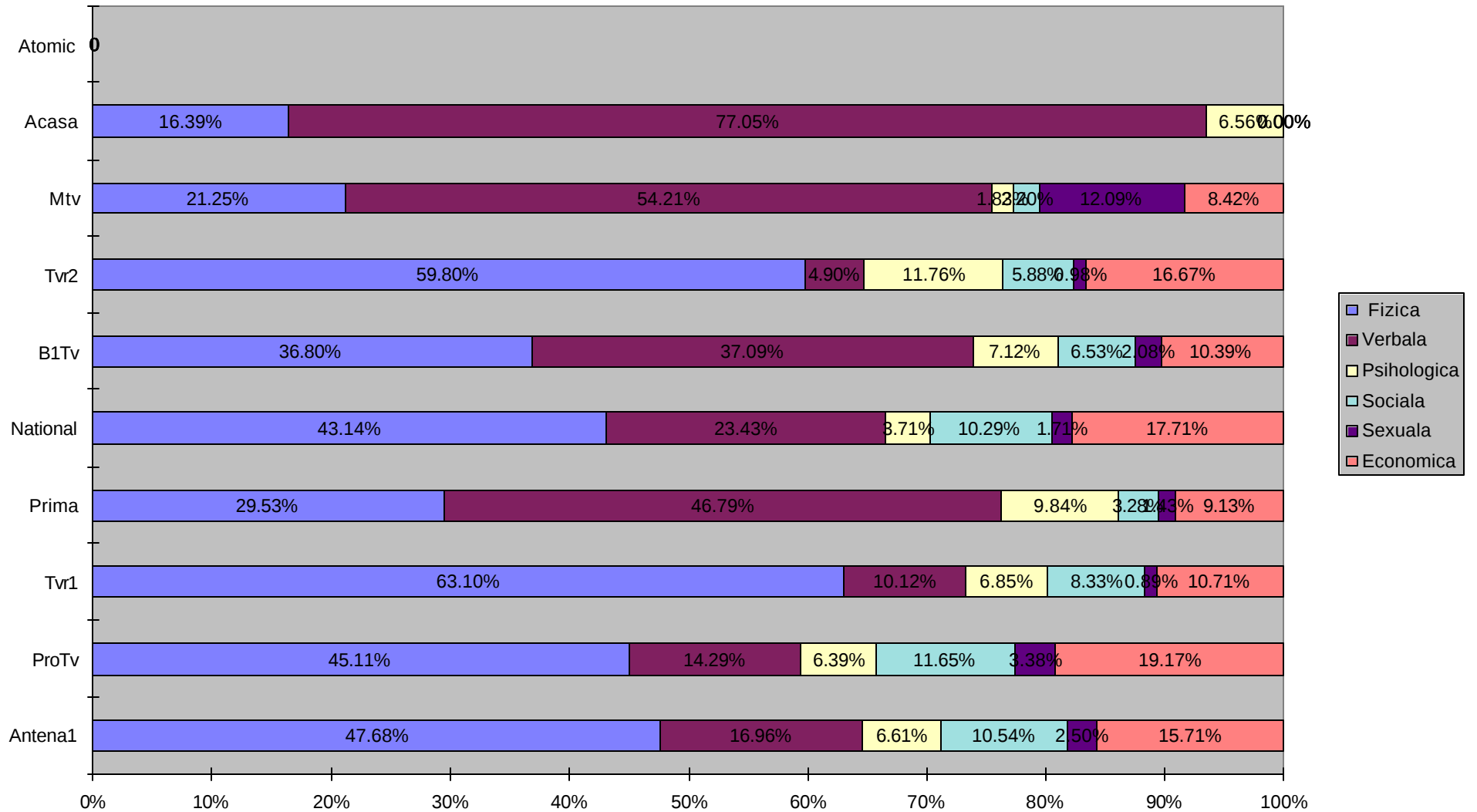
Tipuri de violenta reala

Tipuri de violenta fictionala

Tipuri de violenta reala per canal de televiziune

tipuri de violenta fictionala per televiziune

